

Apostlagärningarna 27. Övers och komm: Bo Giertz

Apostlagärningarna Kapitel 27 Över havet mot Rom (Apg 27:1–12)

Översättning

När det blivit bestämt att vi skulle segla till Italien överlämnades Paulus och några andra fångar åt en centurion som hette Julius och tillhörde den kejserliga kohorten. Vi gick ombord på ett skepp från Adramyttium, som skulle segla till hamnarna längs Asiens kust och stack till sjöss. Makedoniern Aristarkus från Tessalonike följde med oss. Dagen därefter gick vi in till Sidon, och Julius som behandlade Paulus med stor välvilja tillät honom gå i land till några vänner som tog väl hand om honom. Därifrån stack vi åter till havs och seglade in under Cypern eftersom vindarna låg emot. Sen fortsatte vi över öppna havet utanför Cilicien och Pamfylien och landade i Myra i Lykien. Där fann centurionen ett skepp från Alexandria som skulle till Italien och han beordrade oss ombord. Under flera dagar gick det nu långsamt framåt och vi kom nätt och jämt i höjd med Knidos, eftersom vinden var så ogynnsam, beslöt vi att gå in under Kreta och rundade Salmone, som vi med knapp nöd klarade oss förbi. Så kom vi till en plats som kallades Goda Hamnarna nära staden Lasea.

Nu hade det förflutit lång tid och sjöfarten var redan osäker eftersom fastedagen var förbi. Därför varnade dem Paulus och sade till folk jag ser att det kommer att ha med sig strapatser och stora faror inte bara för last och skepp utan också för våra liv om vi seglar vidare. Men centurionen litade mer på kaptenen och på ägaren till skeppet än på det som Paulus sade och då hamnen låg illa till för övervintring blev majoritetens beslut att man skulle lägga ut igen och se om man inte kunde nå fram till Fenix — en hamn på Kreta som öppnar sig mot sydväst och mot nordväst — för att stanna där över vintern.

Kommentar

Den långa fängelsevistelsen i Cesarea var alltså slut. Paulus hade hela tiden fått stå i förbindelse med yttervärlden, och vi kan utgå ifrån att han inte varit överksam. Som vi redan nämnt, är det möjligt att ett eller flera av ”fångenskapsbrev” har skrivits i Cesarea. Pretoriet som det talas om i Filipperbrevet (1:13) kan ha varit Herodes gamla palats i Cesarea. Det finns uttryck i Kolosserbrevet som tycks komma igen i talet inför Agrippa. Håller denna teori, så får vi bekräftat, att Lukas fanns i Paulus närhet under dessa år, eftersom Paulus hälsar från honom i breven till Kolosse och Filemon. När färden till Rom blir av, dyker Lukas i varje fall åter upp. Det heter återigen ”vi” och ”oss”. Det troliga är att han hela tiden har varit kvar som medhjälpare åt aposteln, fast han inte direkt deltog i de händelser som han berättar om. Nu blev han Paulus reskamrat. Tredje man i sällskapet var makedoniern Aristarkus, som hade följt med Paulus till Jerusalem för två år sedan.

Paulus fick följa en fångtransport. Sådana gick det regelbundet från provinserna till Rom. De bestod för det mesta av dödsdömda, som skulle kastas för vilddjuren på arenan till nöje för folket i huvudstaden. Transporten stod under befäl av en centurion vid ”kejserliga kohorten”. Troligen menar Lukas ett regemente som hedrats med den titeln och som vid denna tid var förlagt i Syrien. Det kan också ha varit fråga om det särskilda förband, som svarade för transporter och rapportväsen inom riket. Befälhavaren för en transport fick själv skaffa båtlägenhet för sin trupp och sina fångar. Som andra resande letade han reda på ett lämpligt fartyg i hamnen och hyrde in sig ombord.

Paulus intog en särställning bland fångarna. Han var ju inte dömd. Han var romersk medborgare och hade vädjat till kejsaren. Centurionen Julius måste snart ha kommit underfund med att han inte tänkte rymma. Redan på andra dagen, när skeppet löpte in i Sidon, lät han Paulus gå i land och söka upp sina vänner (tydligt kristna, som fanns också här). Det måste ha varit något i Paulus personlighet som ingav omedelbart förtroende. Skulle han ha avvikit, hade Julius fått plikta med sitt liv.

Färden startade någon gång mot slutet av sommaren 59 (enligt den kronologi som vi följer här). Resan tycks ha blivit besvärlig redan från början. Centurionen hade hittat en liten kustfarare från Adramyttium, en småstad vid Egeiska havet, högt uppe i norr nära Troas. Med den seglade man nu till Myra, en viktig omlastningshamn på fastlandet, halvvägs mellan Cypern och Rodos. För vindens skull blev man tvungen att ta omvägen innanför Cypern. Ett tillägg i några handskrifter säger att resan tog femton dagar, och det är inte osannolikt.

I Myra hittade Julius vad han räknat med: en stor fraktfarare som skulle gå till Rom med spannmål från Egypten. Den trafiken var statskontrollerad och sköttes av privata redare som hade kontrakt med regeringen. Den båttyp som staten gynnade hade ett displacement på ungefär 340 ton. Det var bredbukiga skutor, med skrov som kunde liknas vid en halv valnöt, rymliga och sjösäkra men dåliga seglare. De förde ett enda stort råsegel, ungefär som vikingaskeppen. Utom den stora vetelasten kunde de ta upp till 600 människor ombord. Det gick en inte obetydlig turisttrafik till Egypten redan på den tiden.

Julius var säkert nöjd med sitt fynd. Ombord på skeppet fanns ägaren själv, som var både köpman och redare. Han skulle säkerligen göra sitt yttersta för att hinna fram till Rom innan haven stängdes för sjöfarten. Det var just i slutet av säsongen som en skeppslast blev mest värd. Julius hade också alla skäl att få lämna ifrån sig sina fångar före vintern för att sen kunna hoppas på månader i Rom. Men han hade otur. Vinden tycks envist ha hållit sig kring nordväst, man kryssade eller låg stilla. Så småningom kom man ändå genom sundet vid Rodos och i höjd med den halvö, som man på klara dagar kan se från höjderna ovanför staden längst borta i nordväst. Därifrån skulle man ha tagit språnget över Egeiska havet, och förbi Peloponnesus kommit till Sicilien. Men med vinden från nordkanten riskerade man att driva ned mot Kretas klippiga kust. Så beslöt man att i stället länsa undan för att komma i lä under Kreta. Det höll på att gå illa. Vinden måste ha kantrat över mot nordost och när man skulle runda Kap Salmone — längst ute i öster på Kreta — drev man ned mot klipporna. Med segelfartyg av denna typ var det alltid farligt att ha en kust i lä. De var svåra att hålla upp mot vinden och drev hela tiden kraftigt i vindriktningen. Det lyckades emellertid,

och det måste ha varit med lättnad som man ankrade i ”Goda Hamnarna”, en liten plats mitt på sydsidan som ännu i dag bär samma namn. Men vad skulle man nu göra?

Det hölls något slags överläggning mellan de närmast ansvariga. Märkligt nog fick Paulus vara med. Det var tydligen fler än Julius som börjat lita på honom. Hans erfarenhet kunde inte sättas i fråga. Han hade rest mer än de flesta. Tre gånger hade han lidit skeppsbrott. Ett helt dygn hade han drivit omkring på öppna havet. Nu avrådde han bestämt från att segla vidare. Man hade redan kommit in i oktober. ”Fastedagen” -jorn kippur, den stora judiska högtiden – inföll år 59 omkring den 5 oktober. Redan från 15 september ansågs sjöfarten osäker och två månader senare omöjlig. Men ”Goda Hamnarna” var trots sitt namn ingen god hamn för övervintring. Det fanns en bättre längre västerut. För att nå den måste man runda en udde, som låg bara någon mil åt väster, och sen styra norrut. Både kaptenen och redaren höll på det förslaget och Julius – som i egenskap av kejserlig officer på tjänsteuppdrag hade sista ordet – anslöt sig.

Stormen (Apg 27:13–20)

Översättning

Då det blåste upp en sydlig bris trodde de att nu måste det lyckas för dem. De lättade ankar och seglade längs med Kreta tätt intill land. Men det hade inte varat länge så vräkte sig en våldsam virvelvind ned ifrån ön den som de kallar Nordosten. Den ryckte med sig skeppet som inte kunde hållas upp mot vinden varför vi föll av och länsade undan. När vi kom i lä bakom en liten som hette Kauda lyckades vi med knapp nöd bärga skeppsbåten. När de fått den ombord grep de till nödutrustningen och slog trossar om skrovet. Då de fruktade att vi skulle driva upp på sandrevlarna i Syrten firade de storrån och så drev vi för vinden. När stormen nästa dag rasade lika häftigt började de lämna lasten över bord. På tredje dagen vräkte de med egen hand skeppsutrustningen i havet. Då varken sol eller stjärnor syntes till sen flera dagar och det alltjämt blåste full storm försvann till slut vårt sista hopp om räddning.

Kommentar

Så blåste det upp en lätt sunnan. Det var just vad man önskat sig. Nu kunde man följa kusten fram till udden och sen länsa norrut. Men man hade missräknat sig. Nutida meteorologer har förklarat varför. Det hade kommit in ett lågtryck från Atlanten som svepte fram över Medelhavet. Det föregicks av lätta sunnanvindar, som snart kantrade över mot ost och nordost och växte till stormstyrka. På Kreta – och särskilt i den stora bukten där skeppet nu befann sig – kan den vinden bli särskilt elakartad. Den pressar sig ned genom dalarna och vräker sig i kastbyar över havet, där den drar fram som vita fält, fruktade av alla sjömän. Skepparen måste ha sett dem komma och hunnit vända, annars skulle masten ha gått över bord. Nu fanns det bara en sak att göra. Det var ingen tanke på att hålla kurs. Man tog in storseglet. Ovanför storrån förde ett skepp som detta två små trekantiga segel. Det är möjligt att de nu tjänade som stormsegel. I varje fall länsade man undan mot sydväst i den grova sjön.

Det första bekymret gällde nu skeppsbåten. Den kunde ros och behövdes som bogserbåt när man skulle lägga till. Vanligen för den på släp. Nu började sjöarna slå in i den. Inte förrän man en kort stund kom i lä under en öde liten klippö ungefär fyra mil söder om Kreta, lyckades man få den ombord. Lukas säger att ”vi” lyckades med det. Troligen fick alla hjälpa till att hala och dra. Att det över huvud lyckades vittnar gott om kaptenens duglighet.

Sen tillgrep man de vanliga nödatgärderna. Till det första hörde att slå grova trossar runt skrovet. Man sänkte ned dem runt före drog dem akteröver under kölen och förenade de båda ändarna på däck, så hårt man någonsin kunde med hjälp av taljor eller spindel. Det viset minskade man faran att timren i fartygssidan skulle bändas isär i den våldsamma sjöhävningen och fartyget springa läck. Nästa åtgärd var att försöka undgå att driva ned mot Afrikas kust och hamna på de farliga sandrevlarna i Syrtenbukten. Men den kurs man nu hade kunde man inte undgå det. Vad man gjorde åt saken är omdebatterat. Lukas säger att man firade ned något som han kallar för ”redskapet”. Man har gissat på drivankare, men de skulle bara ha saktat farten utan att ändra kursen. Troligare är att man firade storrån och de små seglen som fördes ovanför den och i stället hissade det lilla förseglet på det mellanting mellan bogspröt och fackmast, som ett romerskt fartyg hade i fören. Det seglet kunde sättas så att man påverkade kursen, som nu blev mera västlig.

Nästa åtgärd blev att lätta skeppet, för att det inte skulle ligga så djupt i sjön. Man började med att lämna en del av lasten över bord. Det fanns särskilda skäl att göra det eftersom det var fråga om spannmål. Blev den våt och började svälla kunde den spränga skrovet. Nästa dag följde all den utrustning efter, som man möjligen kunde undvara. Så drev man vidare och väntade att stormen skulle bedarra. Fyra dagar brukade vara det längsta den höll i sig. Men denna gång fortsatte det att storma. En vecka hade gått och man var inne i den andra. Ingen sol hade syntes och inga stjärnor. Man hade varken logg eller kompass och alltså ingen aning om var man befann sig. Framför sig hade man det oändliga havet och inget hopp om räddning.

Löftet om räddning (Apg 27:21–26)

Översättning

Eftersom de flesta ingenting ville äta ställde sig Paulus mitt ibland dem och sade: Gott folk ni skulle ha lytt mig och inte lagt ut från Kreta så hade ni besparat er de här strapatserna och farorna. Men nu uppmanar jag er att vara vid gott mod. Ingen av er kommer att förlora livet bara skeppet skall gå förlorat. I natt kom det nämligen till mig en ängel från den Gud som jag tillhör och som jag också tjänar. Han sade: Frukta inte Paulus. Du kommer att få stå inför kejsaren. Och se Gud har skänkt dig alla dem som seglar med dig. Var alltså vid gott mod gott folk. Jag har den tilliten till Gud att det kommer att gå som han har sagt mig. Vi kommer att hamna på stranden av någon ö.

Kommentar

I denna hopplösa situation träder Paulus fram. Det är inte svårt att måla ut scenen för sig. De flesta av passagerarna hade däcksplats. Fångar och slavar stuvade man undan i lastrummen. De resande hade med sig egen mat och något att sova på. Däcket var alltså fullstuvat med människor och bagage. Nu var allt i en vild oreda, genomdränkt av saltvatten, nersmutsat av

de sjösjuka. Överallt låg människor, en del hysteriska, de flesta apatiska, våta och genomfrusna, utsvultna och ändå utan lust att äta.

Så träder Paulus fram mitt ibland dem på däck. Han påminner dem om att de kunde ha sluppit allt detta om de följt hans råd. Det var ett sätt att be dem höra på vad han nu hade att säga. Han hade ett budskap från den Gud han tjänade. De skulle bli räddade. Ingen enda av dem skulle gå förlorad.

Somliga vände sig kanske bort. De orkade inte med sådana fantastier. Andra måste ha fått en känsla av att de snuddat vid något som kanske kunde ge dem nyckeln till tillvarons djupaste hemligheter. Det skulle öppna sig en dörr för dem mot nya sanningar om den där lille mannen med sin smittsamma förtröstan hade rätt. Men det återstod att se.

Landkänning (Apg 27:27–32)

Översättning

När vi så den fjortonde natten drev fram över Adriatiska havet tyckte sig matroserna vid midnatt märka att de närmade sig land. De lodade och fann tjugo famnars djup. Då väntade de litet och lodade igen. Nu blev det femton famnar. Då blev de rädda att de skulle ränna upp på någon klippa och lät fyra ankaren gå från bakstammen. Sen önskade de bara att det skulle dag. Men matroserna gjorde ett försök att rymma från skeppet och började fira ned skeppsbåten i sjön under förevändning att de skulle föra ut ankaren också från förstäven. Då sade Paulus till centurionen och soldaterna: Stannar inte de där ombord så kan ni inte bli räddade. Då högg soldaterna av trossarna till skeppsbåten och lät den falla i sjön.

Kommentar

Fjorton dar hade gått och alltjämt rasade stormen. Ingen kunde säga var man var eller vilken kurs man höll, bara att man drevs fram över ”Adriatiska havet”, som på den tiden var namnet också på vattnen mellan Grekland och Sicilien. Men så en natt fick sjömännen landkänning. Enligt en läsart – som kan vara riktig – hörde de dånet av brotten vid någon strand. De lodade och fann att de inte längre var ute på djupa havet. När de lodade på nytt hade djupet minskat med en fjärdedel. Faran att gå på grund och omkomma i bränningarna var alltså överhängande, och man kastade ankar. Ett antikt skepp förde många ankaren och lade ofta ut dem från aktern. Här var det självklart, eftersom man ville ha fören vänd mot det okända landet när det äntligen dagades. Det var det man nu längtansfullt väntade på.

Medan man väntade smidde matroserna en plan om att överge skeppet i hemlighet och rädda sig i skeppsbåten, som måste ha större chanser att nå land än den tunga skutan. De började sätta båten i sjön. De påstod att det behövdes för att få ut ankaren från fören. Men de hade inte räknat med Paulus. Han hade erfarenhet och människokänedom nog att förstå vad de hade i tankarna. Han visste också hur han skulle hindra dem. Han vände sig till Julius och hans knektar och påminde om det enkla faktum, att de själva var förlorade om inte sjömännen stannade ombord. De skulle inte ensamma kunna manövrera fartyget. Soldaterna förstod. De drog sina svärd och högg av repen, i vilka skeppsbåten nu hängde utanför fartygssidan. Den föll i vattnet, lyftes av en våg och var försvunnen i mörkret.

Paulus griper in (Apg 27:33–38)

Översättning

När så gryningen närmade sig uppmanade Paulus dem alla att ta sig något att äta och sade: Det är fjortonde dagen i dag som ni bara låtit tiden gå utan att vilja äta och utan att få ett ordentligt mål mat. Därför uppmanar jag er nu att äta. Ni behöver det om ni skall bli räddade. Inte ett hår kommer att gå förlorat på någon av er. När han sagt det tog han ett bröd läste välsignelsen och tackade Gud i allas åsyn bröt det och började äta. Då fick de alla nytt mod och började äta de också. I allt var vi 276 människor ombord. I de ätit sig mätta lättade de skeppet genom att kasta vetelasten i havet.

Kommentar

Långsamt gryr den grå novemberdagen. Alla är nu samlade på däck i ängslig väntan. Då börjar Paulus tala till dem. Han måste ha haft en kraftig stämma. Ännu blåste det, enorma vågor bröts mot det ankrade skeppet, skummet sprutade och någonstans bortanför i halvmörkret hördes dånet från bränningarna. Vad Paulus sade var egentligen bara några praktiska anvisningar. Han visste hur litet de flesta hade ätit. Han hade varit med om skeppsbrott förr och lärt sig hur litet motståndskraft en uthungrad kropp har i det kalla vattnet. Så rådde han dem alla att nu äntligen äta ordentligt. Men också detta blev något av en gudstjänst, när han som alltid läste välsignelsen över det bröd han skulle bryta. Det var säkert den sedvanliga bordsbönen, som också Jesus brukade använda och som han bedit också den sista kvällen. Det ord som Lukas använder är detsamma som förekommer i instiftelseorden. Det kan översättas både med ”välsigna” och ”tacka”, kanske bäst med båda. Det är möjligt att Paulus lät den traditionella bönen följas av en egen tacksägelse, så som man gjorde vid nattvardsfirandet. De som lyssnade måste i varje fall ha anat något litet av bakgrunden till den trygghet och myndighet, som denne underlige fånge utstrålade. Så lydde de honom också.

Sen gjorde man de sista förberedelserna inför den dag som grydde och kastade återstoden av lasten överbord för att göra skeppet så grundgående som möjligt.

Skeppsbrottet (Apg 27:39–44)

Översättning

När det blev dag kände de inte igen landet men de fick syn på en bukt med en sandstrand på vilken de om möjligt ville låta skeppet löpa upp. De kapade ankarna och lämnade dem i sjön. Så löste de styrårnas surringar hissade förseglet och styrde mot stranden. Där stötte de på ett rev och lät fartyget gå på grund. Fören borrhade sig in och stod orubbligt fast medan bakstammen bröts sönder av brottsjöarna. Då ville soldaterna hugga ned fångarna för att ingen skulle kunna simma sin väg och komma undan. Men centurionen ville rädda Paulus och hindrade dem att sätta sin plan i verket. Han befalldes att de simkunniga först skulle hoppa i vattnet och ta sig i land medan de andra följde efter, somliga på plankor och andra på vrakdelar från skeppet. Så lyckades alla rädda sig i land.

Kommentar

Äntligen blev det ljus. Ingen kunde säga var man hamnat, men sjömännens vana ögon upptäckte en sandstrand inne i en bukt, där man möjligen kunde sätta skeppet på land och rädda det. Man lossade alltså de båda styråror, som varit hårt surrade så låg man bara drev för vinden. Samtidigt hissade man det lilla förseglet och kapade ankartrossarna. Så styrde man in mot sandstranden i viken. Olyckligtvis fanns där ett rev eller en bank, där man fastnade. Lukas använder ett ovanligt uttryck som tycks betyda en landtunga eller ett grund med djupt vatten på båda sidorna. Man har tolkat det som "en plats där två hav möttes" och försökt finna en sådan plats på Malta. Det har lett till att man i dag pekar ut en plats, där ingen levande skulle ha kommit i land efter flera dagars storm från nordost, på västsidan av en bukt som annars mycket väl kan ha varit den där skeppsbrottet ägde rum.

När skeppet väl gått på grund var det förlorat. Det stod hårt på med fören mot land, och brottsjöarna som slog in över aktern var våldsamma att timren började lossna. Soldaterna ville nu göra processen kort med fångarna. De visste vad som väntade dem om någon undkom. Men återigen visade centurionen Julius hur fäst han blivit vid denne sällsamme jude som han fått ta hand om. Han tog risken att låta sina fångar leva. Sen ordnade han "militär som han var" räddningsarbetet. De simkunniga fick gå först i vattnet och sedan följde de andra efter med hjälp av allt flytbart som fanns ombord eller undan för undan blev tillgängligt när skeppet bröts sönder.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Apostlagärningarna